

	WI 3 Omgevingshygiëne	<u>Versiedatum:</u> 12/09/2020 <u>Code:</u> <u>Versie:</u> 1
Vzw Thuiszorg H. Hart Vzw Thuiszorg Westerlinde Vzw Thuiszorg Aurelia	<u>Goedgekeurd door:</u> Corporate Algemeen Directieteam Thuiszorgmanager <u>Opgemaakt door:</u> Coördinator thuiszorg Stafmedewerker kwaliteit	Zorggroep H. Hart Budastraat 30 8500 Kortrijk T 056 321 000 www.h-hart.be

WI 3: OMGEVINGSHYGIËNE BINNEN DE THUISZORG

1 BEGRIPPENKADER

1.1 REINIGEN

Reinigen of schoonmaken is het verwijderen van zichtbaar vuil en onzichtbaar organisch materiaal van voorwerpen en oppervlakken om te voorkomen dat micro-organismen zich kunnen handhaven, vermenigvuldigen of verspreiden. Reinigen heeft als doel het vuil mechanisch te verwijderen. Meestal volstaat het om systematisch en frequent te reinigen.

Er bestaan 2 manieren van reinigen, met name nat en droog:

- Bij droog reinigen worden alleen stofdeeltjes weggenomen. Hierdoor worden 90 % van alle micro-organismen verwijderd. Het verwijderen van stofdeeltjes gebeurt met een elektrostatisch geladen (wegwerp)doekje (microvezeldoek). Vegen met een bezem, opnemen van stof met een stofdoek of met stoffer en blik wordt afgeraden omdat hierdoor de stofdeeltjes opwaaien, waardoor een deel zich verplaatst en uiteindelijk niet verwijderd wordt.
- Bij nat reinigen maak je met water en neutraal detergent het vuil los. Het vuil wordt verdund en zo vermindert de besmettingsgraad met micro-organismen. Om tot een goed resultaat te komen, is het belangrijk de contacttijd en de gebruiksvorschriften van het detergent te respecteren.

1.2 DESINFECTIE

Desinfectie is het thermisch of chemisch inactiveren of verminderen van micro-organismen tot een aanvaardbaar niveau. Desinfectie is niet altijd noodzakelijk.

Thermische desinfectie verdient de voorkeur. Machinale reiniging en desinfectie verdienen de voorkeur ten opzichte van manuele reiniging en desinfectie maar zijn niet toepasbaar binnen de thuiszorg.

1.3 STERILISATIE

Sterilisatie is een proces waarbij instrumenten en materiaal op een zodanige wijze behandeld worden dat na het proces geen levende micro-organismen of sporen meer worden aangetroffen. Sterilisatie is enkel noodzakelijk voor kritische voorwerpen. Dit zijn voorwerpen die de huid- of slijmvliesbarrière doorbreken. Er bestaan verschillende technieken van sterilisatie, met name door warmte of door chemische agentia (ethyleenoxide, waterstofperoxide...).

In thuiszorgsituaties is sterilisatie niet veel voorkomend. We denken hierbij wel aan het steriliseren van papflessen voor babyvoeding door gebruik te maken van een warmtebron.

1.4 LOW TOUCH EN HIGH TOUCH OPPERVLAKKEN

Low touch oppervlakken zijn oppervlakken die slechts weinig aangeraakt worden, en waarbij dus de kans op contaminatie eerder laag is. Voorbeelden hiervan zijn deurbladen, muren, vensterbanken... .

High touch oppervlakken zijn oppervlakken die zeer frequent aangeraakt worden. **Deze oppervlakken moeten dus minimum dagelijks gereinigd en/of gedesinfecteerd** worden. Voorbeelden hiervan zijn deurbelknoppen, lichtschakelaars, telefoons, papegaai-bekken (zelfoprichters), belsystemen, liftknoppen, klavieren, bedden, bedsponden, nachttafels, leuningen van een zetel, werkbladen, trapleuningen, leuningen in een gang, toiletbril, afstandsbediening, ...

2 DOEL EN TOEPASSINGSGEBIED

Met reiniging en desinfectie streven we naar het verminderen van het aantal aanwezige micro-organismen. Reiniging en desinfectie zijn samen met handhygiëne de belangrijkste basismaatregelen om zorginfecties te voorkomen.

Vaak wordt het effect van reinigen en desinfecteren fout ingeschat. Als er verkeerd wordt schoongemaakt, kunnen micro-organismen achterblijven of zelfs verspreid worden. Het is daarom belangrijk te weten wanneer je moet reinigen en/of desinfecteren en met welke techniek en product.

Overdracht van micro-organismen kan voorkomen worden door het steeds en onvoorwaardelijk toepassen van algemene voorzorgsmaatregelen bij elke cliënt: **zorg dragen voor een gezonde omgeving is de principes van de omgevingshygiëne toepassen.**

Deze werkinstructie beschrijft de algemeen geldende maatregelen voor een correcte omgevingshygiëne.

Doel:

Het voorkomen en beperken van verspreiding van ziektekiemen, zowel ter bescherming van de verzorgende als ter bescherming van de cliënten.

Toepassing:

Deze werkinstructie is van toepassing op alle verzorgenden.

3 BASISPRINCIPES VAN SCHOONMAAK

Om de kwaliteit van de schoonmaak te maximaliseren dient men met enkele principes rekening te houden op vlak van:

- Organisatie van de schoonmaak
- Materialen en techniek
- Infectiepreventie

3.1. PRINCIPES OP VLAKE VAN ORGANISATIE VAN DE SCHOONMAAK

- Alle medewerkers die bij de schoonmaak betrokken zijn, moeten voldoende instructies krijgen over de correcte manier van schoonmaken en de producten die ze hierbij moeten gebruiken.
- Reiniging en desinfectie moeten regelmatig en systematisch gebeuren.
- De frequentie van schoonmaak wordt bepaald door de mate van vervuiling, de aard van de activiteiten en het risiconiveau.
- De methode van schoonmaak staat in functie van het soort materiaal, de grootte van de oppervlakken en de graad van verontreiniging.

3.2. PRINCIPES OP VLAKE VAN TECHNIEK EN MATERIELEN

3.2.1 VOLGORDE

Het is belangrijk dat medewerkers bij het schoonmaken de juiste volgorde hanteren, omdat anders een oppervlak juist vuil wordt gemaakt. Er wordt bij reiniging en desinfectie altijd gewerkt:

- Van proper naar vuil
- Van hoog naar laag

Als desinfectie nodig is, is dit slechts zinvol na reiniging omdat desinfectantia door de aanwezigheid van vuil of organisch materiaal onvoldoende werkzaam zijn. Veelal gebeuren reiniging en desinfectie in één beweging omdat dit een snellere en gebruiksvriendelijkere methode is.

3.2.2 CORRECT GEBRUIK VAN MATERIELEN EN PRODUCTEN

- Desinfectie is slechts zinvol onder welomschreven voorwaarden van concentratie en inwerkingstijd van de gebruikte producten. Het gebruik van maatbekers of een juiste gebruikoplossing is noodzakelijk.
- De temperatuur van het sopwater moet handwarm zijn om te zorgen dat het schoonmaakmiddel goed oplost. Er wordt ook bij schoonmaakmiddelen steeds op de juiste dosering gelet. Meng nooit verschillende schoonmaakmiddelen omdat dit gevaarlijk kan zijn of de werking ervan kan verminderen.
- Schoonmaakmaterialen die reeds gebruikt werden in een vuil gedeelte worden nooit hergebruikt in een proper gedeelte.

Het schoonmaakmateriaal moet onderhouden worden.

- Het is belangrijk de schoonmaakmaterialen dagelijks en/of na de werkzaamheden op de juiste wijze te reinigen, te drogen en op te ruimen en indien nodig te vervangen. Zo kan men voorkomen dat oppervlakken en voorwerpen besmet raken door het gebruik van vuil schoonmaakmateriaal.

- Een stofbindend doek is voor éénmalig gebruik.
- Vochtige doeken na gebruik wassen op minimaal 60°C.
- Stofwisper: na gebruik reinigen. Wisdoekje na gebruik wegwerpen. Stofwisper na gebruik ophangen.
- Dweilen/ moppen: deze voor éénmalig gebruik weggooien en de andere op minimaal op 60°C wassen en droog opbergen.
- Emmers: na gebruik goed schoonspoelen met heet water en daarna goed drogen. Indien een emmer goed wordt gedroogd, hebben micro-organismen geen kans om te groeien waardoor er nadien geen verspreiding kan plaatsvinden.
- Kunststofborstels: na gebruik grondig met heet water uitspoelen, uitslaan en ophangen.
- Bezems, trekkers, e.d.: van aanhangend vuil ontdoen. Hang het materiaal op om te zorgen dat eventueel vocht er uit kan druppelen en de bezemharen niet uit elkaar gaan staan.
- Emmers, kunststof borstels, bezems, trekkers, etc. die gebruikt zijn bij de reiniging van iets dat mogelijk besmet was met bloed, andere lichaamsvloten en zeer hardnekkige micro-organismen moeten na reiniging minstens vijf minuten gedesinfecteerd worden.
- Materiaalwagen: dagelijks reinigen van de high touch oppervlakken van de wagen en de visuele bevuiling.
- Sopdoeken, bv. vaatdoek: na gebruik wegwerpen of wassen op 60°C. Laat nooit natte sopdoeken in water staan, dit om groei van micro-organismen in de natte doeken te voorkomen.
- Sponzen: niet gebruiken omdat een spons niet goed te drogen is en dus gemakkelijk een voedingsbodem kan worden voor de groei van micro-organismen, tenzij deze éénmalig wordt gebruikt en na gebruik onmiddellijk wordt weggegooid.
- Toiletborstel: na gebruik goed naspoelen en regelmatig vernieuwen.

3.3. PRINCIPES OP VLAKE VAN INFECTIEPREVENTIE

Alle medewerkers dienen de algemene voorzorgsmaatregelen (en eventueel bijkomende maatregelen) toe te passen.

- In het kader van infectiepreventie en mogelijke blootstelling aan chemische en biologische agentia is het dragen van handschoenen een noodzaak. Overleg met de preventieadviseur en/of arbeidsarts is hierbij noodzakelijk.
- Niet-besmet materiaal moet gescheiden blijven van besmet materiaal.
- Micro-organismen mogen gedurende reiniging of desinfectie niet overgebracht worden van het ene lokaal naar het andere. Dit is mogelijk door het schoonmaakmateriaal na ieder lokaal/ruimte te vervangen zodat de oplossing met reiniging/desinfectiemiddel zuiver blijft of door gebruik te maken van een twee-emmersysteem.
- Gebruik 2 emmers: één emmer met oplossing van detergent, en één emmer met spoelwater waarin de mop kan worden uitgespoeld.
- Per ruimte wordt een afzonderlijke mop gebruikt en wordt het spoelwater vervangen.
- Uiteraard moeten de producten en materialen die gebruikt worden voor reiniging en desinfectie zelf vrij zijn van besmetting.

3.4. BELANGRIJKE AANDACHTSPUNTEN BIJ REINIGING EN DESINFECTIE VAN OPPERVLAGKEN EN RUIMTES

3.4.1. SANITAIR

- Er worden specifieke reinigingsmiddelen (detergenten) voor badkamers gebruikt.
- Bij het reinigen is het belangrijk de volgorde van poetsen te respecteren: eerst de wastafels, dan de tegels en het bad of douche, en ten slotte de toiletbril en de toiletpot.
- Vergeet ook het bad/ douchestoel niet mee te reinigen en te desinfecteren na elk gebruik.
- Voor het onderhoud van de keuken moet ook aandacht gegeven worden aan de koelkast: maandelijkse reiniging wordt aanbevolen, alsook het nakijken van de houdbaarheidsdatum van de voedingswaren.

3.4.2. VLOEREN

- Bij reinigen met een twee-emmersysteem met mop en pers, zorgt men voor een scheiding tussen 'proper' en 'vuil' water. Het proper water bevat een neutraal detergent. Per ruimte wordt een afzonderlijke mop gebruikt en wordt het spoelwater vervangen.
- Alvorens een vloer nat gereinigd wordt, moet altijd eerst gestofveegd worden.

Indien moet gedesinfecteerd worden, moet er eerst gereinigd worden. In de praktijk kan men tegenwoordig reinigen en desinfecteren in 1 beweging wat de werking vergemakkelijkt.

- Elke **bevuiling met bloed of lichaamsvloeistoffen** wordt onmiddellijk verwijderd met wegwerpdoekjes. Nadien wordt dit oppervlak zo snel mogelijk gereinigd en gedesinfecteerd.

3.5. BELANGRIJKE AANDACHTSPUNTEN BIJ REINIGING EN DESINFECTIE VAN MATERIAAL

Materiaal en instrumenten worden ingedeeld in niet-kritisch, semi-kritisch of kritisch.

- **Niet-kritische** voorwerpen zijn voorwerpen die enkel met de intacte huid in contact komen. Bij voorkeur worden niet-kritische voorwerpen individueel gebruikt. Indien ze niet individueel worden gebruikt, moeten ze gereinigd en gedesinfecteerd worden.
- **Semi-kritische** voorwerpen komen in contact met slijmvliezen of niet-intacte huid en moeten steeds gedesinfecteerd worden.
- **Kritische** voorwerpen doorboren de huid- of slijmvliesbarrière en moeten bijgevolg steriel zijn.

3.5.1. INSTRUMENTEN EN MATERIAAL

- Er moet maximaal gestreefd worden naar het gebruik van individueel materiaal dat periodiek gereinigd wordt (bv. kam, scheerapparaat, thermometer...).
- Een hoortoestel wordt minimaal wekelijks gereinigd volgens de voorschriften van de fabrikant.
- Instrumentaria die bevuild zijn met bloed en lichaamsvloeistoffen (bv. urinaal, bedpan, emmer van toiletstoel) kunnen dagelijks manueel gereinigd worden.

- Voor materialen die bij een normaal gebruik zichtbaar niet bevuild worden en enkel in contact komen met de intacte huid van de klant, volstaat een periodieke reiniging (bv. een bloeddrukmeter).

3.5.2. EETGEREI

- Eetgerei van wordt best in een vaatwasmachine op minstens 60°C gereinigd worden. Indien geen vaatwasmachine voorhanden in je cliëntsituatie dan wordt de vaat met goed warm water en detergent schoongemaakt.

3.5.3. TILIFT

- De handvaten van de tilift na elk gebruik reinigen.
- Het tildoek is cliëntgebonden - bij zichtbare bevuilding en periodiek wassen, bij voorkeur op 60°C.
- Het frame van de tilift wekelijks reinigen.

3.5.4. ROLSTOEL, LOOPMIDDEL

Meestal is dit cliëntgebonden en wordt dit hulpmiddel wekelijks gereinigd.

3.6. LINNEN

3.6.1. (BED)LINNEN

Proper linnen moet steeds bewaard worden in een droge en stofvrije ruimte. Het linnen wordt zo laat mogelijk voor gebruik uitgepakt. Voor het uitpakken of aanraken van het linnen moet men steeds de handen ontsmetten.

Gebruikt (vuil) linnen wordt steeds als potentieel besmet beschouwd, het kan immers steeds bevuild en besmet zijn door bloed, urine, stoelgang, excreten en secreten.

Hou bij de manipulatie van vuil linnen rekening met de volgende aandachtspunten

- De manipulatie van vuil linnen vereist het naleven van de algemene voorzorgsmaatregelen. Na het verwijderen van het vuil linnen trekt men de handschoenen uit en ontsmet men de handen vooraleer het bed opgemaakt wordt met de propere lakens.
- Het wordt niet tegen de eigen werkkleding gehouden (bij voorkeur draagt men een haltershort), en het wordt zo weinig mogelijk gemanipuleerd, dus zeker niet uitschudden!
- Vuil linnen moet zo snel mogelijk onderhouden worden, dus zeker niet laten rondslingeren op de grond, (nacht)kastje... en wassen in de wasmachine op 60°C.
- Dekens, dekbedden en spreien worden bij zichtbare bevuilding vervangen.
- Hoofdkussens moeten machinaal gereinigd kunnen worden.
- Matrassen zijn in het beste geval afwasbaar. Indien matrassen moeilijk te reinigen of te desinfecteren zijn, worden ze van een machine wasbare hoes voorzien.
- Bedlinnen wordt best ook wekelijks vervangen en het wordt steeds vervangen bij zichtbare bevuilding.

- Handdoeken en badhanddoeken worden twee maal per week vervangen en onderhouden, te wassen in de wasmachine op 60°C.
- De keukenhanddoek wordt dagelijks vervangen en wordt gewassen in de wasmachine op 60°C.

4. VERLUCHTEN EN VENTILEREN

Verluchten en ventileren geldt als één van de algemene hygiënische voorzorgsmaatregelen. Om de lucht in je woning gezond te houden is het belangrijk om voortdurend te ventileren en aanvullend te verluchten.

Als je de lucht niet voldoende ververst, stapelen vocht en schadelijke stoffen, zoals radon, CO, verbrandingsproducten, stoffen die vrijkomen uit bouwmaterialen, meubels, gordijnen ... zich op in de woning. Dat kan gezondheidsproblemen geven.

Zwangere vrouwen, kinderen, ouderen en zieken zijn het meest kwetsbaar.

De schadelijke stoffen in de binnenlucht:

- kunnen zorgen voor irritatie van de ogen en luchtwegen, hoofdpijn, allergie, astma ...
- sommige stoffen zijn ook kankerverwekkend
- CO kan tot coma en zelfs tot de dood leiden.
- Te veel vocht kan leiden tot schimmelgroei en schimmels kunnen ook gezondheidsproblemen geven.
-

4.1. BEGRIPPENKADER

4.1.1. VENTILEREN

Ventileren = voortdurend (24u op 24) de lucht verversen. Je voert verse buitenlucht aan en voert vervuilde binnenlucht af.

- Bij voorkeur ventileer je via een gecontroleerd ventilatiesysteem.
- In huizen zonder ventilatiesysteem kan je ventileren via ramen op een kier of verluchtungsroosters. Sinds 2006 is een ventilatiesysteem verplicht voor nieuwbouw en grote verbouwingen. Gebruik het systeem zoals aanbevolen door de installateur, zodat er steeds genoeg ventilatie is.
- In oudere huizen krijg je hulp van kieren en spleten.
- Heb je geen ventilatiesysteem in je woning? Ventileer dan via de ramen.
  - o Zet de ramen op een kleine kier of kiep
  - o Zorg voor een goede luchtdoorstroming door ramen tegenover elkaar te openen.
  - o Varieer de opening naargelang van de weersomstandigheden, zo mag de opening minder groot zijn als het koud is of als er veel wind is.
  - o Om te ventileren is het niet nodig een grote opening te hebben, wel om voortdurend (of zo vaak mogelijk) voor verse lucht te zorgen.
  - o Een raamstopper kan voorkomen dat je raam open en dicht waait.
  - o Zorg voor inbraakbeveiliging.
  - o Stop de kieren en spleten onder de deuren niet dicht. Doe je dat toch, zorg er dan voor dat je op een andere manier ventileert. Anders kan er geen frisse lucht meer binnen en krijg je ongezonde lucht in je woning.

4.1.2. VERLUCHTEN

Verluchten = raam of buitendeur wijd open zetten gedurende een korte tijd.

- Verlucht bij activiteiten waarbij vocht of schadelijke stoffen vrijkomen:
  - tijdens en na het koken zonder goede dampkap
  - na het douchen of baden
  - bij het drogen van de was in huis
  - 's nachts produceer je veel vocht terwijl je slaapt
  - ventileer 's nachts dus goed en verlucht 's morgens je slaapkamer
  - bij klussen en hobbyknutselen (lijmen, producten)
  - bij gebruik van luchtverfrissers, (geur)kaarsen en wierook
  - bij het poetsen
  - na de aankoop van nieuwe meubelen en gordijnen
  - als er veel mensen aanwezig zijn in de woning

Rook niet binnen. Roken vervuult de binnenlucht het meest van alles. Verluchten helpt dan onvoldoende. Een raam op kier kan soms voldoende zijn, zeker als je goed ventileert. In woningen met een ventilatiesysteem kan je het best ook extra verluchten, bijvoorbeeld bij aangebrand eten, tijdens een feestje, na renovatie, bij nieuw meubilair of bij het klussen. Zet het systeem in een hogere stand of doe de ramen open. In de winter moet je rekening houden met wat energieverlies.

4.2. TIPS VOOR EEN GEZONDE BINNENLUCHT ALS DE WONING GEEN VENTILATIESYSTEEM HEEFT

4.2.1. TEMPERATUUR

De meeste mensen vinden een temperatuur die tussen de 19 en 22 graden ligt het fijnste in de woonkamer. Hoe warmer je het maakt, hoe duffer je wordt. Niet ideaal voor tijdens het werken, dus. De ideale temperatuur voor in de woonkamer ligt tussen de 20 en 21 graden Celsius.

De binnentemperatuur verschilt natuurlijk tussen de koude jaarhelft en de warme jaarhelft.

De koude jaarhelft: maanden januari, februari, maart, april, oktober, november en december

De warme jaarhelft: maanden mei, juni, juli, augustus en september

De koude jaarhelft is de ideale binnentemperatuur tussen de 20°C en 24°C en tijdens de warme jaarhelft tussen de 22°C en de 26°C.

4.2.2. CO₂ – METING

Een goede indicatie van de luchtkwaliteit in huis is het CO₂-gehalte. In een niet-geventileerde ruimte waar mensen verblijven en CO₂ (koolstofdioxide) uitademen loopt het CO₂-gehalte langzaam op. Een maximum van 800 ppm (parts per million) is ideaal, 1.000 ppm acceptabel en 1.200 is de bovengrens.

Echter gedurende de periode van een uitgesproken pandemie wordt de bovengrens opgeschaald naar 900 ppm.

Het is dus zeker aan te raden, indien dit haalbaar is bij je cliënt thuis om permanent CO₂ – metingen uit te voeren in ruimtes die door meerdere personen wordt bezet en waar geen mechanisch

ventilatiesysteem aanwezig is. In deze ruimtes moeten gebruikers voldoende ventilatie voorzien door het actief openen van ramen en deuren en is een CO₂- meter als verkeerslichtfunctie minstens noodzakelijk.

- Een eerste stap in het uitvoeren van betrouwbare CO₂ metingen is de keuze van een correct meettoestel.
- De CO₂ meter wordt op een correcte plaats gezet:
  - o een zichtbare plaats op een hoogte van circa 1.5 meter
  - o weg van ventilatietoevoeropeningen, opengaande ramen en deuren.

4.2.3. KOKEN

- Zet je dampkap tijdens en een tijdje na het koken aan.
- Om de afvoer van vocht en gassen te verbeteren kan je het best ook een raam op een kier zetten.
- Heb je geen goede dampkap of een dampkap zonder afvoer naar buiten? Verlucht dan tijdens en na het koken via het raam.

4.2.4. DOUCHEN

- Zorg voor goede ventilatie in de badkamer.
- Verlucht extra na het douchen of baden.
- Hang het douchegordijn en de gebruikte handdoek open.
- Maak de wanden van de douche en het bad droog, bij voorkeur met een aftrekker zodat het water wordt afgevoerd.
- Gebruik je een doek, wring die goed uit zodat er niet te veel vocht uit moet verdampen.

4.2.5. SCHOONMAKEN

- Verlucht om het vocht en de chemische stoffen af te voeren.
- Kies voor producten zonder gevaarsymbool en volg de gebruiksaanwijzingen.
- Doseer met mate: gebruik eens wat minder!
- Gebruik geen ontsmettingsmiddelen zoals bleekwater. Ze kunnen schadelijk zijn voor je gezondheid.
- Alleen bij besmet braaksel, diarree of bloed kan ontsmetten nodig zijn.
- Meng verschillende producten niet met elkaar: er kunnen gevaarlijke gassen uit ontstaan.

4.2.6. WAS DROGEN

Droog de was bij voorkeur buiten. Als dat niet kan, zorg voor een goede ventilatie en extra verluchting van de ruimte.

4.2.7. WAT DOEN TIJDENS HET WINTERSEIZOEN

- Voor een gezonde binnenlucht is het noodzakelijk te blijven ventileren en verluchten, ook in de winter.
- In een verwarmde ruimte zal verluchten en ventileren altijd voor wat energieverlies zorgen. Maar een gezonde binnenlucht is toch belangrijk.
- Laat het niet te koud worden in je woning. Probeer minstens 15 °C na te streven om de kans op condensatie te verkleinen: die herken je aan natte of vochtige muren of ramen. In een vochtige woning heb je grotere kans op schimmels.

4.3. EEN GEZONDE BINNENLUCHT IN EEN WONING MET EEN VENTILATIESYSTEEM

De cliënt dient het systeem te gebruiken volgens de voorschriften van de installateur en dit vraagt o.a. een jaarlijks onderhoud. De filters van de installatie worden minstens om de drie maanden vervangen of worden gereinigd, vervangen als dat nodig blijkt. Zet dit systeem nooit uit.

Indien je bij een cliënt langsgaat die in een woning woont met een ventilatiesysteem bespreek je best even wat je wel en niet kan doen om gedurende je werktijd je taken te verrichten in een gezonde binnenlucht.